

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Landelijk Congres der Bestuurskunde 21 & 22 mei 2001: Openbaar Bestuur en Media "Wie regeert wie"

Visser, J.; van Zwieten, A.J.

Citation

Visser, J., & Van Zwieten, A. J. (2001). Landelijk Congres der Bestuurskunde 21 & 22 mei 2001: Openbaar Bestuur en Media "Wie regeert wie". *Bestuurskundige Berichten*, 16(1), 9-10. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234393>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234393>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

De overheid als werkgever voor de organisatieadviseur

Jan Jaap van Halem

De schuldvraag, gesteld naar aanleiding van Enschede en Volendam over het overheidsfalen, levert veel gevarieerd antwoorden op, die bij sommigen eindigt bij de burger. Het zou naar mijn mening geen kwaad kunnen de bestuurder zelf eens een spiegel voor te houden, waarbij de vraag past waar toekomstige bestuurders aan zouden moeten voldoen. Nodig de 'creatieve' organisatieadviseur uit om zelf plaats te nemen op het pluche, verantwoordelijkheid te voelen en richting te geven.

Bij het Nederlandse Poldermodel horen, termen als het vrijheidsdogma en de daarbij behorende gedoogcultuur. Deze zijn niet direct door de overheid bedacht, maar door de burgers verlangd. Deze vrijheid als hoogste goed gaat ook nog eens hand in hand met economische voorspoed lijken we in de jaren '90 te hebben geleerd. Het zuivere kapitalisme, dat Amerika predikt, wordt in Nederland graag geloofd en gepraktiseerd. Bij het denken in termen van rendement, wat de vrije markt typeert, past meer de privatiseringswaan, waar onze gemeenten en bovenal minister Zalm zo rijk van zijn geworden, dan dogmatisch denken, lijkt het. Typisch Nederlands is weer het gegeven, dat privatiseren de laatste jaren een dogma lijkt te zijn geworden in ons land met inderdaad de NS als dieptepunt. In de politiek lijken dogma's toch 'schuw', wat op zichzelf weer betiteld kan worden als dogmatisch: het innemen van een standpunt en daaraan vast blijven houden, is in onze overlegcultuur niet pragmatisch en daarom uit den boze. Onze

vrijheid lijkt stabiel en zolang de economie groeit en er geen financiële afwegingen hoeven te worden gemaakt waarbij echt sprake is van voor- en tegenstanders en de daarbij horende gedupeerden, die echt electoraal gewicht in de schaal leggen, is dit dogmatisch-pragmatische 'overlegdenken' als fietsen met de wind vol in de rug: al rijdend het stuur recht houden en echt trappen is niet eens nodig. Geen grote veranderingen (behalve als het direct financieel rendement oplevert), maar dit stilstaan vooral geen gegeven noemen, maar er voortdurend over overleggen. Gevolg is een Openbaar Bestuur dat op het huis past. Hoe sluit dit aan bij het door sommigen zo populistisch geschetste 'vernieuwen en grensverleggen' als kwaliteit voor bestuurders op zich? De vernieuwende en grensverleggende projecten binnen onze overheid worden in zeer hoge mate niet geleid door de bestuurders zelf, maar door de organisatieadviseur, die vaak uit dezelfde collegebanken komen, maar meer in hun mars dachten te hebben en

zich daarom liever het relatief vrijblijvende uitdenken en -voeren van nieuwe projecten bij de overheid aanmaten, dan zelf het stuur rechthouden van het landsbestuur, wat dan ook wel erg eenvoudig lijkt op dit moment.

Bestuurders moeten nieuwe wegen in durven slaan

Met de eindoverwinning van het kapitalisme op het communisme zijn alle discussies over waarden en normen in de politiek overbodig geworden: waardevermeerdering voor de aandeelhouders of partners, of dat nu buitenlandse investeerders of Nederlandse overheden zijn, samen met economische groei zijn dogma's geworden. Maar dan financiële waardevermeerdering, dat de norm lijkt te zijn geworden. Na 10 jaar dit pad succesvol bewandeld te hebben, doemt het beeld op van de fiets die toch al op koers ligt en de daarbij

Landelijk Congres der Bestuurskunde 21 & 22 mei 2001

Jeroen Visser en Albert Jan van Zwieten

Openbaar Bestuur en Media "Wie regeert wie"

H.M. Beatrix, Koningin der Nederlanden
"De leugen regeert"

Jo Ritzen, "De minister een handboek"

Journalistiek is niet om het nieuws door te geven, maar voortdurend te maken. Niet interessant is blijkbaar wat er door de minister-president over besluiten van de ministerraad door de minister-president wordt verteld. Wel interessant is wat er aan mogelijke gedachten bij de minister-president leeft.

Elsevier 17 februari 2001, "De journalist als rechter"

De media hebben zo'n manipulatieve kracht dat ze het juridische proces diepgaand kunnen beïnvloeden. Veel politici delen de angst voor journalistieke sensatiezucht.

Dries van Agt, "Saprisli" 1976

Vindt u niet, dat de vuilnisman veel belangrijker is dan de minister? Als de vuilnisman niet werkt, is meteen het hele gedoetje in de war. Als ik een week of twee niet meedoe, merkt u er niks van. Of misschien is er dan minder TV...

Willem Aantjes e.a. "De verbeelding aan de macht"

De persconferentie is vanaf begin af aan een regelrechte chaos. Niet dat er wat dat betreft veel aan de reputatie aan de koningin der aarde valt op te halen, want de schaarse momenten dat iemand uit de meute nog wel eens nadenkt, gebeurt toch achter de schrijfmachine ten burele, maar vrijwel niet op persconferenties.

Philip van Praag & Kees Brants, "Tussen beeld en nieuws" 2000

De relatie tussen politici en journalisten kenmerkt zich door een mengvorm van symbiose en groeiende achterdocht.

Brian MC Nair, "An introduction to political forum" 1995

In a democratic society.....freedom of speech and of the press and of the broadcasting includes freedom to create pseudo-events.

Elsevier, 16 december 2000, Beunders:

Beatrix' Kersttoespraak voor het eerst op TV: het wankelende evenwicht tussen media en monarchie

NRC- Handelsblad, 13 januari 2001:

Jack de Vries, CDA-voorlichter: "Tal van journalisten kakelen kritiekloos de macht na en het basale recht van wederhoor wordt veelal vergeten. (...) Leeg is vooral het collectieve geheugen in Den Haag; dat van bewindsleden en journalisten."

Johan Stekelenburg, PvdA'er:

"Vierhonderd mediavertegenwoordigers aan het Binnenhof maken van de politiek een mediacircus. Journalisten moeten beseffen dat zij een voedingsbodemp vormen voor populisme als zij doorgaan op deze weg van verplating, verleuking en trivialisering van de politieke verslaggeving."

Thom de Graaf, D66 fractieleider in Tweede Kamer:

"De fluistering regeert."

Joop Atsma, oud journalist en Tweede Kamer-lid voor het CDA:

"Negentig procent van het politieke nieuws bestaat uit one-liners. Het zijn allemaal losse quotjes, waar verhalen omheen worden gebreed met een dramatische lading en met een selectief gebruik van woorden."

Kees Vendrik, Tweede Kamer-lid voor GroenLinks:

"Ontzag voor de feiten moet de basis zijn voor de journalistiek. Dat ontzag zie ik wegzakken. Feiten zijn ondergeschikt gemaakt aan beelden, aan indrukken, aan imago. Daarmee is een groot deel van de politieke verslaggeving buiten de werkelijkheid komen te staan."

NRC, zaterdag 4 November 2000:

Media bepalen lot van Bush en Gore. Ondanks goede voornemens van Bush en Gore zijn de Amerikaanse presidentscampagnes ontspoord in een spelletje kip-ik-heb-je. Dat komt door de veranderende berichtgeving. De wervelwind van de media kan echter niet worden stilgezet, meent Neal Gaebler.

Onderzoeksreis naar Maleisië, een onvergetelijke ervaring

Liesbeth Augustijn

Elk jaar doet een groep bestuurskundestudenten van de Erasmus Universiteit Rotterdam en de Universiteit Leiden contract onderzoek in een land in ontwikkeling. De Stichting International Contract Research (ICR) heeft de afgelopen zes jaar onderzoek gedaan in India, Indonesië, Zuid-Afrika, Brazilië, Chili & Argentinië en het afgelopen jaar in Maleisië en Singapore.

Inmiddels bijna een jaar geleden solliciteerde ik naar de functie van onderzoeker bij de ICR-projectgroep 2000-2001, die een onderzoeksreis organiseerde naar Maleisië. Het leek me een enorme uitdaging mijn tot dan toe verworven bestuurskundige kennis eens in de praktijk toe te passen. En waar is dat nu leuker dan in een ver en warm land...

Naast het zogenaamde veldwerk in Maleisië, kwam er meer bij kijken. Zo hebben we met de hele groep een boek geschreven ter oriëntatie op het land. Het onderzoek voor ons boek 'Maleisië, een mysterie ontrafeld', heeft ertoe geleid dat iedereen voldoende achtergrond had over Maleisië en zo goed voorbereid is afgereisd. Naast het boek hebben we een congres georganiseerd in het World Trade Center in Rotterdam. Dit congres - dat in eerste aanleg bedoeld was om potentiële opdrachtgevers over de streep te trekken - heeft uiteindelijk met name onze ouders de gelegenheid gegeven kennis te maken met de andere deelnemers aan het project en hún ouders. Toen we na veel telefoongesprekken met en bezoek-

jes aan potentiële opdrachtgevers uiteindelijk vijf opdrachten binnen hadden, begon de spanning te stijgen; het veldwerk kwam er aan. Naast Maleisië wilde één van de opdrachtgevers ook graag een onderzoek in Singapore. Dit was uiteraard geen probleem en de bestemming werd uitgebreid.

Uiteindelijk is zijn er vijf onderzoeken gedaan: Forbo Krommenie liet een marktonderzoek uitvoeren naar de linoleummarkt en was hiermee de eerste opdrachtgever. Het tweede onderzoek is gedaan voor het Ministerie van OC&W naar Smartschools. Het derde onderzoek is uitgevoerd naar electronic government en was in opdracht van CMG. De laatste twee onderzoeken zijn uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Zij wilde graag een onderzoek naar

smartcards laten uitvoeren in zowel Maleisië als Singapore. Samen met Renate Eilander heb ik onderzoek gedaan naar electronic government.

In zijn Vision 2020 stelt de regering zich ten doel Maleisië te ontwikkelen tot "een volledig ontwikkelde, gematigde en kennisrijke maatschappij in het jaar 2020". In Maleisië wordt ICT gezien als dé manier om het land een stevige economische basis te geven. Zo is de Multimedia Super Corridor ontwikkeld, een gebied van 50 kilometer lang en 15 kilometer breed, tussen de Maleisische hoofdstad Kuala Lumpur (KL) en de nieuwe inter-

